



פאיריט לזשע"ה

לעילוי נשמת א"מ הרב מאיר שמואל ב"ר אהרן הכהן כץ זצ"ל

ממענות אריות

אמרת ועבודת מגדו"

כי שם ד' נקרא עליך ויראו ממך

סיפר יהודי יקר, שבילדותו עלה ארצה עם הוריו והתגוררו בעיירה 'נתיבות', הוריו היו 'שומרי מסורת' בלבד, אביו חיפש זמן מה מקור פרנסה ולא מצא. יום אחד הגיע לדירה מתחתיהם שכן חדש, היה זה הצדיק המפורסם רבי ישראל אבוחצירא זי"ע ה"באבא סאלי" שעלה ממרוקו לארה"ק.

והנה שבוע לאחר מכן מגיע אביהם לבית ומודיע: "היום עוברים דירה!", והוסיף: מצאתי עבודה חדשה וטובה בחברת ה'מגשר' (חברת הנסיעות הארצית בימים ההם), אך הם דורשים ממני לעבוד גם בשבת, הוכרתי להסכים כי לדעתי זה "פיקוח נפש"...

אבל איני מסוגל לעבוד בשבת, בשעה שאני יודע שבדירה מתחתי מתגורר צדיק שכזה - אני פשוט מתבייש! לכן אין ברירה אלא לעבור דירה! רח"ל.



צריך עיון

לא תחמוד בית רעך, לא תחמוד אשת רעך, ועבדו ואמתו ושורו וחמורו, וכל אשר לרעך

רבים תמהים על אריכות הפסוק, מאחר שבסוף הפסוק כבר נאמר "וכל אשר לרעך" אם כן לשם מה יש צורך בכל הרשימה הארוכה בפסוק ("בית רעך...אשת רעך... ועבדו ואמתו ושורו וחמורו")? הרי הסיפא "וכל אשר לרעך" כוללת את הכול?

הגות שאבעס'

מסופר שמרן הגרי"ג אדלשטיין זצ"ל אמר פעם שהוא לא מבין למה אנשים נפגעים כשמעירים להם על דבר שעשו שלא כהוגן, הרי לכאורה אמור להיות הפוך, שמקבל ההערה יודה למעיר על כך שהסב את תשומת ליבו והאיר את עיניו?

וכך מצינו באמת בפרשה, שיתרו בא למשה רבינו ואומר לו 'לא טוב הדבר אשר אתה עושה', ומשה רבינו לא עונה לו, 'אדוני הנכבד אתה גר שזה מקרוב בא ואני מנהיג ישראל ואדון הנביאים, בבקשה דע את מקומך', אלא להיפך משה רבינו מקבל את דבריו.

מסתבר שרבים מאיתנו מפטירים למשמע סיפור כזה 'נו, אתה מדבר על משה רבינו ע"ה, ומביא סיפור על ר' גרשון שהוא עם הענווה שלו היה מסוגל לומר כזה דבר, אבל אנחנו...'

אבל אולי כדאי להתבונן באמת למה אנחנו נפגעים ממי שמעיר לנו וכועסים עליו במקום להודות לו על כך שעזר לנו להפסיק עם הנהגה שלילית?

התשובה היא, שאנחנו לא נפגעים ממי שהעיר לנו ולא כועסים עליו, אנחנו נפגעים וכועסים כי אותו אחד שהעיר לנו נקודה מסוימת הצריכה חיזוק עורר את השד שבתוכנו מרבצו, וגרם לנו לומר לעצמנו שאנחנו לא שווים ולא בסדר.

המשגיח ר"י לוינשטיין זי"ע כותב באחת משיחותיו: 'יותר יש להוסיף שעלינו להיות שמחים ומרוצים ממצבנו הרוחני. ודאי אדם חייב לתבוע ולדרוש מעצמו רבות ולא להסתפק במה שהשיג, לשאוף ליותר, אבל זה לא סותר שחייב אדם להיות מרוצה ושבוע רצון ממה שהשיג'.

אדם שמעריך את עצמו כ'טוב' בעצם לא צריך כל הזמן לקבל אישורים מאחרים על כך שהוא טוב, הוא חי בתפיסה הזו כדבר פשוט ולא צריך לתדלק אותה כל הזמן מאחרים באופן שאול וחיצוני, והוא מסוגל לקבל ביקורת בריאה ובונה מאחרים וגם מעצמו כי זה לא מאיים על חייו אלא להיפך גורמת לו להיות יותר טוב, אך אדם שחושב שהוא טוב רק אם הוא עושה רק טוב, אזי כל צל של ביקורת משתיקה אותו ולא מגדלת אותו, כי היא בעצם אומרת 'אתה יותר גרוע ממה שחשבת עד עכשיו'.

הערכה אמיתית של האדם ביחס לעצמו לא אמורה לבוא כתוצאה ממעשים טובים, כי הטוב של האדם לא תלוי בשום תנאי, וגם אם אדם נכשל ועשה דבר לא טוב, זה לא מורה על שלילת האישיות הטובה שלו, אלא זה רק אומר שלמרות שהוא טוב במהותו אבל גם 'טוב' יכול להיכשל.

וכמו שבחינוך ילדים ברור שאם אדם מתנה את הערכתו ואהבתו לבנו בכך שהוא עושה דברים טובים, הילד יגדל עם תפיסה פנימית שאני טוב בתנאי שאני עושה רק טוב' וממילא ירדוף אחרי עצמו כל החיים לעשות דברים טובים כדי להיות טוב, ויגדל כל הזמן בתחושה שהוא עדיין לא בסדר ולא מושלם כפי שבדמיונו היה צריך להיות, כך האדם ביחס לעצמו. הוא לא טוב בגלל שהוא עושה טוב, אלא הוא עושה טוב בעצם ורוצה לעשות טוב בגלל שהוא במהותו 'טוב'.

מי שאינו מעריך את עצמו כ'טוב בעצם, כל מילה שלילית מאחרים [או שנדמית לו כשלילית...] מציפה בו את תחושת חוסר הערך הפנימי שקיימת אצלו בפנים מאז ומתמיד, והוא חייב למצוא איזושהי דרך כדי להשתיק ולהשקיט את הקול הפנימי של חוסר הערך שהתעורר אצלו בפנים, ולכן הוא חושב שיצליח להשקיט את הקולות האלה על ידי שיברר לביקורת על אחרים, מרמור, כעס, ניתוק, גאווה וכדומה.

אך באמת כמו במשל הידוע על אותו אדם שגם אכל את הדגים המסריחים וגם גורש מהעיר, הוא גם מרגיש את הביקורת הפנימית, וגם מרגיש רע בכך שתקף את זה שהעיר לו בחמת זעם...

ולכן עלינו להבין, שאם מישוה מעיר לנו ואנחנו לא מקבלים זאת בסדר פנים יפות אלא להיפך, קרוב לוודאי שאין מדובר במידות רעות, אלא הרבה לפני כן, מדובר בסוגיה ריגשית, שמישהו עורר בנו את חוסר האמון והערכה שלנו כלפי עצמינו, כי המון דברים שנראים כמידות רעות לא נובעות כלל ממידות רעות שיש באדם אלא מתחושת חסר תמידי של הערכה עצמית. כי אדם שאינו שבע רצון מעצמו הוא מלא בקולות פנימיים של טרזניות וביקורות והוא לא מסוגל לעמוד מול תדר פנימי תמידי של חוסר ערך, ולכן כשבא מישוה ומעיר לו הוא בעצם דורך על הציפורן החודרנית שלו ולכן הוא קופץ ומתקיף במקום לקבל.

הנפש קרויה בלשון הראשונים 'כבוד', זו עצמותה של הנפש. וידוע בשם הסבא מסלבודקא זצ"ל שברגע שאדם לא יעריך את עצמו בכלל ואפילו ב'כל שהוא', הוא ימות במקום. ולכן במקום להלקות את עצמנו שאנחנו גאוותנים, רשעים וכו', נסכים לקבל את עצמנו ולהבין שאנחנו טובים ורוצים תמיד, גם אם לא תמיד אנחנו מצליחים לבחור בכך בפועל.

מספרים כי פעם אחת נערכו בחירות לראשי הקהל בעיר דווינסק והמועמדים לא היו כל כך ראויים לתפקיד, אזי נענה ר' מאיר שמחה בעל ה'אור שמח' ואמר כי מנהג העולם בזמננו בתהליך יצירת נייר הוא, שמכניסים סמרטוטים מצד אחד ויוצא נייר מן הצד השני, וכאן התהפכו היוצרות - מכניסים נייר ויוצא סמרטוט...

מעשה שהיה

אלוקי אבי בעזרי

אברך ונוות ביתו בבני ברק ישבו לארוחת ערב. האברך אמר לאשתו, שבא לו לשנות אוירה ולעבור לחלק אחר של בני ברק. האישה לעומתו אמרה שהיא דווקא אוהבת את דירתם, אבל אם מישור ידפוק יום אחד למשל בדלת ויבקש לקנות, אז זה יהיה עבורה סימן משמים שצריך למכור ולעבור דירה.

עוד בטרם הספיקה לסיים את דבריה ובבר דפיקה בדלת, כשפתחו ראו את השכן שלהם שגר דלת מול דלת.

לאחר שהכניסוהו ישב השכן והחל לספר: 'חמי וחמתי גרים בקצה השני של בני ברק, הם כבר מבוגרים וצריכים את עזרתנו, ולשם כך מעוניינים אשתי ואני, לקנות מכם את הבית, ולהפוך את שתי הדירות לדירה אחת גדולה! וכך לא נצטרך בכל יום שישי לנסוע ולהביא אותם אלינו וכן לנסוע ולעזור להם בכל ימות השבוע, אשתי תעשה להם כביסות, ארוחות ושאר עניינים וזה יהיה נוח ביותר, על כן נשמח מאד לרכוש מכם את הדירה'.

'פלא פלאים!', אומר הבעל לאשתו 'עוד לא סיימנו לדבר והנה מופיע הקונה...'. אבל השכן המשיך להפתיע כשהוסיף, 'דעו לכם שכל מחיר שתבקשו על הדירה תקבלו, וגם אוסיף מאתיים אלף עבור חתונת ילדיכם'.

'תן לנו לשאול דעת תורה', השיב הבעל לשכן. הלך הבעל אל רבו וספר לו את שארע והרב פסק מיד 'ב'ודאי! מה השאלה בכלל??!!' מי לא היה מוכר?!

חזר הבעל לאשתו והם פנו לשכן ומסרו לו את הסכום שהם מעוניינים למכור את דירתם, הסכים אותו שכן והוסיף, שהם לא צריכים לפנות מיד את דירתם, אלא יש בידם 8 חודשים, כי אותו שכן נצרך למכור את הדירה של חמיו וחמתו קודם, 'בן פורת יוסף', אמר הבעל, 'גם לקבל סכום מכובד, גם לקבל תוספת של מאתיים אלף, וגם 8 חודשים בהם נוכל למצוא דירה'.

נחתם החוזה בשעה טובה ומוצלחת והבעל החל לחפש דירה, אשתי הגבילה אותו, היא נקבה בשמות של שלושה רחובות בבני ברק, שרק שם היא מעוניינת לגור, וזה הפך את המשימה לקשה ביותר, ובינתיים עברו החודשים בהם אחר זה, ונותר חודש בלבד לפינוי דירתם, והקונה התקשר אליהם וספר שבשעה טובה מכר את הדירה של חמותו וחמיו והזכיר להם שנותר להם חודש ימים לפנות לו את הדירה, 'אל דאגה, נפנה לך את הדירה' אמר המוכר.

חלפו עוד שבועיים ונשארו שבועיים בלבד לפינוי, הלך אותו מוכר לתפילת ערבית והתעכב שם מעל ארבעים דקות! זה לא נראה כלל תפילת ערבית, זה יותר היה דומה לתפילת יום כיפור... ובין היתר אמר המוכר, 'אבא שבשמים! תמצא לי דירה ברחובות המסוימים האלה שאשתי רוצה, אנא הושיע אותי!'. כשיצא מן התפילה ראה לנגד עיניו לוח מודעות ובו מודעה עם פתקים נתלשים עם מספר טלפון, למעלה כתוב - דירה למכירה ממש מציאה ברחוב פלוני, לפרטים נא להתקשר, כל הפתקים עם הטלפונים כבר נתלשו, נשאר פתק תלישה אחרון, כאילו המתין ממש בשביל אותו מוכר! והוא אכן תלש את הפתק עם הטלפון.

בדרכו הביתה, פגש חבר שאמר לו שיש שיעור בדף היומי, הלך אותו מוכר לדף היומי וכשהגיע הביתה חיפש את הפתק כדי להתקשר ולא מצא, אמר: 'ריבוננו של עולם! התפללתי מעומק ליבי, הלכתי לדף היומי, אנא תושיע אותי!'. אשתי יצאה ללכת לאותו בנין, כי הוא זכר את שם הרחוב ומספר הבנין, והוא אכן הלך לאותו בנין וחשב בליבו לעבור דירה-דירה ולשאל מי מוכר כאן דירה.

דפק על הדלת של הקומה הראשונה. פתח לו את הדלת רב, שרגיל היה שבאים לשאול אותו הלכות שונות, ואותו מוכר שאל: 'האם כבודו מעוניין למכור את הדירה שלו?', הרב ההמום שאל, 'מי שלח אותך?'. 'אף אחד, אני רוצה לקנות דירה בבנין הזה, האם כבודו מוכר דירה?'. 'אני מאד רוצה למכור את דירתי, אך משהו כאן לא הגיוני, כי עדיין לא פרסמתי שום דבר, זה רק עבר במחשבת... קיבלתי החלטה שאני מוכר את הדירה, רק לפני כמה דקות...!'.

הכניס הרב את המוכר לתוך ביתו וסיפר לו: 'קבלתי הצעה להיות ראש ישיבה בעיר אופקים, והתורם של הישיבה לא מעוניין שאגיע באוטובוסים מבני ברק ואחזור, הוא רוצה אותי בישיבה באופן שאני אהיה תושב אופקים ומחובר לציבור, הוא לחץ עלי למכור את דירתי בבני ברק ולקנות דירה באופקים ואני צריך כבר לתת לו תשובה, אז ודאי שאני רוצה למכור, אבל זה חייב להיות בתוך שבועיים, כי בעוד שבועיים אני כבר צריך להתחיל לעבוד בישיבה באופקים'.

צחק אותו אברך, 'אתה אומר לי חייב שבועיים! אני גם חייב עד שבועיים למצוא דירה. אלך לעשר דקות להביא את אשתי שתראה גם את הדירה'. הלך האברך וחזר עם אשתו, הם ראו את הדירה והיא הייתה דירת חלומות, מרווחת מאד, הרבה חדרים, מטבח גדול, מרפסות, ממש מושלמת עבורם! והאשה אמרה מיד: 'זו הדירה שלי!'.

שאלו הזוג את הרב 'מה מחיר הדירה?', וכשנקט הרב במחיר, זה היה בדיוק אותו מחיר שקיבלו מהשכן על דירתם! הזוג הרגישו על בשרם את ההשגחה הפרטית, כשקיבלו דירה שלא היו צריכים להוסיף עליה שקל אחד! ועוד נותר להם את הבנוס של השכן, 200 אלף שקלים.

שאל האברך את הרב אודות המודעה עם הפתקים הנתלשים, והרב השיב: 'ידיד, אתה כנראה לא הבנת! אני מעולם לא פרסמתי מודעה על הדירה הזו! הרי סיפורי לך שישבתי ביני לבין עצמי וחשבתי וחשבתי, ורק ממש באותו רגע שבאת לכאן, קבלתי החלטה למכור, עוד לא הספקתי לספר לאף אחד ובטח לא לתלות מודעה בלוח מודעות!'.

'אז איך יתכן שהייתה מודעה על הדירה הזו בלוח המודעות???', והאברך סיפר לרב, שתלש פתק מלוח המודעות ואחרי כן אבד הפתק, ולכן הגיע לכאן לבנין כדי לחפש מי מוכר את דירתו'.

אמר לו הרב את מה שכולנו צריכים להפנים: 'לפני כשנה נמכרה דירה בקומה הרביעית, אכן בעל הדירה שם מודעה בלוח המודעות, אתה תלש את הפתק עם מספר הטלפון כדי להתקשר למוכר, משמים גרמו לך לאבד את הפתק ולהגיע אלי לקנות את דירתי, אם לא היית מאבד את הפתק, ודאי היית מתקשר והיית שומע שהדירה כבר נמכרה ולא היית מגיע לכאן...!'.

תפילה

שתצילני כו' מאדם רע ומחבר רע ומשכן רע

צריך ביאור: א' כבר ביקשנו ב'יהי רצון' שבברכת המעביר שינה והרחיקנו מאדם רע וחבר רע, ומדוע כופלים שוב?

ב' שם לא ביקשנו על שכן רע, וכאן כן.

וביאר ברית יצחק, שהן שתי בקשות שונות, הבקשה הקודמת נאמרה בלשון והרחיקנו, והבקשה כאן היא בלשון שתצילני, דהיינו: א' בקשה שיהיה רחוק מאיתנו. ב' אף אם יהא בקירבתנו, בקשה שניצל מהשפעתו. עכ"ד.

לפי זה ניתן להבין מה שנזכר כאן גם שכן רע, שכאשר מבקשים שירחיק מאיתנו אדם רע, ממילא הוא לא יהיה שכן שלנו, אך כאשר מבקשים על הצלה ממי שבקירבתנו, צריך לבקש גם על שכן.

שונה הלכות

מעשה בחולה שהגיע לבית החולים והתלון על כאבים עזים בבטנו, קיבל החולה אנטיביוטיקה לצורך ריפוי מחלתו, ולהקלת על הכאבים קיבל משככי כאבים.

כעבור שלושה ימים החליטו הרופאים להפסיק את מתן משככי הכאבים, משום שהם תרופות חזקות מדי ויכולות להזיק גם לאנשים בריאים, אך מיד כשהחולה הפסיק לקבל את התרופה התחיל להתפתל מכאבים חזקים, ומשפחתו דרשה להמשיך לתת לו משככי כאבים.

כל נסיונות ההסברה של הרופאים שעל פי כללי הרפואה החולה אינו סובל ושהתרופה תזיק יותר מאשר תועיל העלו חרס, החולה ומשפחתו תבעו בתוקף להמשיך במתן התרופות, ולכן החליטו הרופאים להמשיך את מתן התרופה, ואכן כאבי החולה הפסיקו.

כעבור שבוע של אשפוז, כשהשתחרר החולה מבית החולים, הזמין מנהל המחלקה את החולה ומשפחתו לחדרו וגילה להם שלמעשה החולה לא קיבל כלל תרופה אמיתית, אלא תרופת פלצבו [תרופת דמה שאינה מכילה חומר פעיל], וכאביו המדומים של האיש, פרוו וחלפו להם.

לאחר מעשה הגיע הרופא לשאול את הרב, האם היה מותר לו לתת לחולה את התרופה הזאת בשבת, או שיש בכך איסור נטילת תרופה בשבת?

יתרו מציע למשה "כל הדבר הגדול יביאו אליך", כלומר, אל משה יביאו רק את הדברים הגדולים.

ובהמשך, משה מקבל הצעה זו ואומר, "את הדבר הקשה יביאון אל משה וכל הדבר הקטן ישפוטו הם"

והנה, יש הבדל בין הנוסח שמשתמש בו יתרו לבין הנוסח שמשתמש בו משה: בהצעת יתרו, נאמר "כל הדבר הגדול", ואילו משה אינו משתמש בביטוי "כל הדבר הגדול", אלא "כל הדבר הקשה".

מסביר התורה תמימה (יח, כב), שאכן ישנו הבדל בין הצעת יתרו לבין הצעת משה: הצעת יתרו הייתה, שבחירת הדיינים תהיה לפי גודל הסכום, דהיינו, ככל שהסכום יהיה גדול יותר, כך יזונו בו דיינים חשובים יותר (כפי שנהוג היום בבתי משפט אזרחיים בארץ ובעולם). אך משה דחה הצעה זו, וקבע שבחירת הדיינים תהיה לפי קושי העניין, כי ייתכנו סכסוכים על סכומים גדולים שההכרעה בהם קלה, ומאידך סכסוכים על דברים קטנים יותר שההכרעה בהם קשה והספק הוא שקול. לכן סבר משה שראוי יותר שבחירת הדיינים תיקבע לפי קושי העניין, כשדיון פרוטה כדיון מאה. ומשום כך נקט משה "הדבר הקשה" ולא "הדבר הגדול".



הרב רובי כץ
הרצאות סדרות ומלאת חובן
בכניסון עונשאים

לעילוי נשמת

ר' ברוך שמעלקא בירנרד בן יהודה לייב ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.